

LEGE
pentru modificarea și completarea Codului electoral

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Articolul 1. - Capitolul 9 din Codul electoral Nr.1381-XIII din 21 noiembrie 1997 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.81, art.667), cu modificările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. Denumirea capitolului va avea următorul cuprins: „**Capitolul 9. Cărțile de alegător. Votarea**”.

2. Capitolul se completează cu Secțiunea 1, intitulată „**Cărțile de alegător**”, cu următorul cuprins:

„Secțiunea 1. Cărțile de alegător

Articolul 49¹. Statutul cărții de alegător

(1) Exercițarea dreptului de vot se face pe baza cărții de alegător, eliberată în condițiile prezentului Cod. Un alegător nu poate primi și deține decât o singură carte de alegător.

(2) Forma, conținutul, modul de eliberare și de utilizare a cărții de alegător, precum și cheltuielile de tipărire și distribuire a acestora se stabilesc prin hotărâre a Comisiei Electorale Centrale de comun acord cu Ministerul Dezvoltării Informaționale.

(3) Cărțile de alegător sînt permanente și valabile pentru toate tipurile de alegeri, potrivit numărului de scrutine prevăzut în cuprinsul lor: alegeri generale și referendumuri naționale; alegeri noi, repetate, parțiale și referendumuri locale. Cărțile de alegător se eliberează cetățenilor înscriși în listele electorale din raza domiciliului.

(4) Cartea de alegător se păstrează și se folosește numai de către titular, ea nu poate fi reținută decât în cazul unei anchete penale efectuate în legătură cu organizarea și desfășurarea alegerilor.

Art.49². Eliberarea și evidența cărții de alegător

(1) Cartea de alegător se întocmește de Ministerul Dezvoltării Informaționale. Serviciile teritoriale ale Ministerului Dezvoltării Informaționale colectează cu suportul primăriilor datele necesare pentru exercitarea dreptului de vot al cetățenilor din localitățile de domiciliere.

(2) Eliberarea cărții de alegător se face gratuit pe baza actului de identitate, numai titularului și sub semnătura acestuia, de către Ministerul Dezvoltării Informaționale, prin serviciile teritoriale din raza domicilierei cetățenilor.

(3) După actualizarea listelor electorale, întocmirea și eliberarea cărților de alegător pentru cetățenii care au împlinit vârsta de 18 ani până în ziua alegerilor se fac potrivit prevederilor alineatelor (1) și (2). Evidența cărților de alegător se asigură de Ministerul Dezvoltării Informaționale, prin serviciile teritoriale.

(4) Contestațiile privind întocmirea sau eliberarea cărților de alegător se soluționează de serviciile teritoriale al Ministerul Dezvoltării Informaționale, care sunt obligate să se pronunțe în cel mult 3 zile de la înregistrarea acestora. Împotriva soluției date de serviciile teritoriale ale Ministerul Dezvoltării Informaționale se poate face contestație în instanța de judecată.

(5) În cazul pierderii sau distrugerii cărții de alegător, la cererea titularului, pe răspunderea și cheltuiala acestuia se eliberează un duplicat de către serviciile teritoriale ale Ministerul Dezvoltării Informaționale. Originalul declarat pierdut sau distrus este nul de drept.”.

3. Articolele 50-55 se includ în Secțiunea 2 (Votarea).

4. Articolul 53 va avea următorul cuprins:

„Articolul 53. Efectuarea votării

(1) Fiecare alegător votează personal. Biroul electoral al secției de votare înmânează alegătorului buletinul de vot, conform listei electorale, numai la prezentarea actului de identitate și a cărții de alegător. La primirea buletinului, alegătorul semnează în lista electorală în dreptul numelui. Persoana responsabilă de eliberarea buletinului de vot completează cuponul buletinului de vot, înscriind numele și prenumele alegătorului căruia i se eliberează buletinul, numele și prenumele său și semnează.

(2) Alegătorii din raza secției de votare care nu sînt înscriși în listele electorale se înscriu într-o listă suplimentară la prezentarea documentului ce atestă domicilierea lor în perimetrul secției de votare în cauză. În aceeași listă suplimentară, se înscriu și alegătorii care au venit la secția de votare cu certificatul pentru drept de vot. Certificatul pentru drept de vot rămîne la biroul secției de votare și se anexează la lista suplimentară. Alegătorii care nu au fost

înscriși în listele electorale întocmite la secțiile de votare constituite în afara Republicii Moldova pot fi înscriși în listele suplimentare, care vor conține:

- a) numele și prenumele alegătorului;*
- b) data și locul nașterii;*
- c) ultimul loc de domiciliu în Republica Moldova.*

(3) Votarea se efectuează pe baza cărții de alegător. Cetățenii Republicii Moldova aflați în străinătate pot vota și fără carte de alegător, pe baza pașaportului diplomatic, de serviciu sau simplu, în care se aplică ștampila cu mențiunea „Votat” de către președintele biroului electoral al secției de votare, cu precizarea zilei și a lunii în care a avut loc scrutinul.

(4) Înainte de înmînarea buletinului de vot, unul din membrii biroului electoral al secției de votare aplică în secțiunea cuvenită a cărții de alegător ștampila "Votat" și înscrie data votării.

(5) Președintele și membrii biroului electoral al secției de votare votează în secția unde își desfășoară activitatea, iar dacă este necesar, după înscrierea lor în lista suplimentară în baza certificatului pentru drept de vot.

(6) Președintele biroului electoral al secției de votare duce evidența evenimentelor importante ce au avut loc în timpul votării și pe parcursul numărării voturilor. La cererea membrilor biroului sau a persoanelor autorizate să asiste la operațiunile electorale, sau a oricărui alegător, președintele notează comentariile și obiecțiile expuse de aceștia în privința procedurii votării într-un act care se anexează la procesele-verbale ale biroului electoral al secției de votare.”.

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI

NOTĂ INFORMATIVĂ

la proiectul legii pentru modificarea și completarea Codului electoral

Proiectul elaborat propune introducerea cărții de alegător în calitate de principal document tehnic al cetățeanului cu drept de vot care îi legitimează participarea la alegeri și asigură evidența necesară pentru aceste proceduri. Problemele legate de modificările respective privesc mai multe aspecte, asupra cărora în continuare sînt expuse o serie de considerații și comentarii.

Identificarea alegătorilor

Identificarea alegătorilor reprezintă o problemă specifică într-un șir de țări. Procesul electoral urmează a fi structurat de o manieră care să asigure că doar alegătorii care deține drepturi legitime pot să-și exercite votul, adică că persoana care se prezintă la secția de votare să poată confirma în mod corect că ea este identificabilă și dispune de dovezile necesare.

Documentele care legitimează alegătorul le permit funcționarilor electorali să-i găsească în listele electorale. Într-un șir de cazuri, cînd apar dubii sau suspiciuni referitoare la votul multiplu, ar trebui să existe metode simple de înlăturare a acestora (carte de vot care se ștampilează, aplicarea unor substanțe identificabile prin metode speciale pe mîna alegătorilor etc.).

Normele referitoare la identificarea alegătorilor

Maniera în care cetățenii își confirmă identitatea de alegător variază de la țară la țară. În țările în care există norme ce prevăd existența ID-urilor, precum: buletinul de identitate, permisul de conducere a vehiculelor, cartea posesorului asigurării medicale, etc., rare ori se mai cer și cărți de identitate a alegătorilor.

Studiile comparate referitoare la procesul de înregistrare a alegătorilor și impactul acestora asupra eliberării buletinelor de vot, incluzînd Australia, Canada, Danemarca, Finlanda, Franța, Germania, Korea, Suedia, Elveția, Marea Britanie și Statele Unite, pun în evidență faptul că în unele din aceste țări cărțile de alegători nu sînt permanente (sînt de o singură folosință) și sînt distribuite prin intermediul poștei ori sînt ridicate de către cetățeni personal, înainte de alegeri. Doar Coreea permite votarea în lipsa cărții de alegător.

Transmiterea prin poștă a cărților de alegători în aceste țări servește și la distribuirea materialelor electorale educaționale și informative despre procesul de votare. Cetățenii primesc o simplă carte de alegător (într-un fel similară cu invitațiile la votare în cazul Republicii Moldova) în care sunt indicate datele personale ale alegătorului așa cum sînt ele prezentate în listele de alegători.

La secțiunile de votare cetățenii doar prezintă aceste cărți de alegător pe care le-au primit prin poștă, uneori mai prezentând și unele documente cu fotografii, cum ar fi permisul de conducere.

Folosirea cărților de alegător implică problema evitării contrafacerii acestora

Un exemplu relevant în acest sens este cazul Mexicului. Astfel, în 1990 în acesta țară au fost întreprinse măsuri semnificative pentru reducerea riscului contrafacerii cărților de alegător. Este vorba despre dotarea cărților de alegător cu nouă grade de protecție, precum: bar-code, holograme, fotografii, aplicarea unor straturi cu fuziuni moleculare.

Nu este o problemă simplă producerea, stocarea și distribuirea cărților de alegător după producerea acestora. În acest sens, au fost remarcate numeroase cazuri ce au creat probleme și confuzii.

Avantajele introducerii cărților de alegător:

- reprezintă o formă ce inspiră încredere în ceea ce privește identificarea alegătorilor;
- este o confirmare a înregistrării alegătorilor;
- pot include un șir de caracteristici suplimentare: fotografia, semnătura, amprenta, care asigură o identificare mai exactă;
- pot fi marcate cu ștampile imediat ce alegătorul a primit buletinul de vot, prevenind astfel votul multiplu;
- este utilă în cazul unor alegători agramați;
- poate fi utilă în cazurile când unii cetățeni nu au domiciliu permanent;
- facilitează votarea în localitățile unde alegătorii nu sînt cunoscuți de către funcționarii electorali (cum este cazul satelor mici unde toți se cunosc);
- împreună cu cărțile de alegător pot fi distribuite, deopotrivă, materialele educaționale cu caracter electoral.

Dezavantajele introducerii cărții de alegător:

- cărțile de alegători pot fi foarte costisitoare. Spre exemplu producerea cărților de alegător în Mexic în 1990 a costat extrem de scump, acestea avînd nouă grade de protecție. Costurile pot fi acoperite din bani publici sau de către alegători. Atunci cînd cheltuielile legate de producere cărților de vot sînt lăsate pe seama alegătorilor participarea la votare cade semnificativ;

- cărțile de alegători sînt, de obicei, pierdute din cauza utilizării lor destul de rar: o dată pe an sau în doi ani;
- o instituție guvernamentală trebuie să aibă drept sarcină permanentă producerea și înlocuirea cărților de alegător;
- pentru producerea cărților de alegător trebuie utilizate tehnologii adecvate. Cărțile laminate nu permit aplicare ștampilei de control, iar cele nelaminate se uzează foarte ușor;
- de obicei, mulți alegători se prezintă la votare doar cu actul de identitate, fără cartea de vot. A le permite să voteze acestora înseamnă a încălca legea, iar a nu le permite înseamnă a micșora numărul participanților, dat fiind faptul că nu toți cei refuzați se întorc înapoi ca să voteze cu cartea alegătorului;
- cărțile de alegător trebuie să fie reproduse periodic, dat fiind faptul că informația din ele se schimbă, inclusiv trebuie schimbate fotografiile pentru o identificare adecvată a cetățenilor pe parcursul timpului;
- autoritățile electorale trebuie să dispună de un sistem bine pus la punct de eliberare a cărților de alegător. Experiența unui șir de state a demonstrat că, de obicei, acesta este o problemă serioasă în urma căreia un număr impunător de alegători este privat de dreptul de vot.

Exemplul României

1. Se consideră că introducerea cărții de alegător complică inutil procesul de vot, alegătorul trebuind să prezinte, alături de actul care îi atestă identitatea, și cartea de alegător pe care se aplică o ștampilă ce confirmă faptul că a votat.

2. Tipărirea și distribuirea cărților de alegător antrenează cheltuieli bănești și eforturi ce nu se justifică.

3. Se instituie un sistem de vot diferențiat creîndu-se două categorii distincte de votanți: cetățenii din țară fiind obligați să se prezinte la vot cu cartea de alegător în timp ce cetățeni cu drept de vot aflați în străinătate pot să voteze doar pe baza pașaportului.

4. Desfășurarea corectă a cîtorva alegeri parlamentare și prezidențiale, și a cîteva rînduri de alegeri locale din 1990 și pînă în prezent sînt cele mai bune argumente în favoarea inutilității introducerii cărților de alegător.

5. Votul multiplu la care ar putea recurge unii alegători, comițînd prin aceasta o fraudă electorală (care inspiră inițiativa introducerii cărții de alegător), are un mijloc eficient de contracarare în dispozițiile legilor electorale în vigoare: acestea conțin sancțiuni penale ce trebuie aplicate acelor care s-ar preta la astfel de acte în ziua votării.

6. Practica utilizării cărților de alegător în procesul votării este rară în Europa.

Concluzii

Introducerea cărții de alegător prezintă avantaje și dezavantaje clare. În cazul Republicii Moldova, unde procesul de documentare a populației este relativ bine pus la punct, introducerea unui act suplimentar poate crea dificultăți inutile. Problema care a apărut în Moldova în legătură cu aplicarea unor ștampile în fișa de însoțire a buletinului de identitate poate fi lesne soluționată prin schimbarea acestor fișe odată cu prelungirea sau reînnoirea buletinului (pașaportului). De asemenea, poate fi examinată soluția introducerii unei pagini speciale în fișa de însoțire a buletinului de identitate, dedicată alegerilor și referendumurilor de toate tipurile.

Problemele de ordin subiectiv, legate de solicitarea de unele autorități a actelor de identitate ale angajaților sau cunoașterea de către funcționarii responsabili a faptului participării sau neparticipării titularului la scrutin, nu sînt pe deplin soluționate prin introducerea cărților de alegător, deoarece și acestea pot fi solicitate sau datele despre participare pot fi găsite în listele electorale.

ADEPT